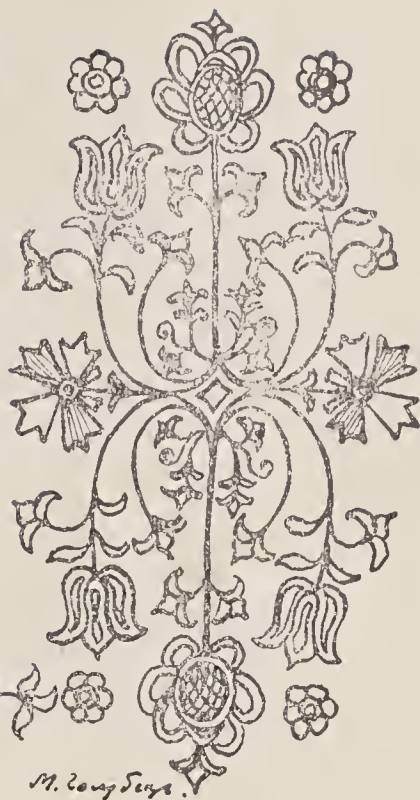




ПРАСВІТНИЙ ЛІСТОК

ПОЛОНЕНИХ УКРАЇНЦІВ У ВЕЦЛЯРІ.



Виходить кожної неділі.

Ціна одного примірника 2 фен.

Дрібних рукописів редакція авторам не звертає.

Ч. 37.

Вецляр, 17. грудня 1916. р.

Р. II.

Як розуміє Росія національну оборону та як її

треба розуміти?

Державна політика Росії для великої більшості з нас є мало відома. Ми більше знаємо тільки одну частину цієї політики, іменно, внутрішню політику, що провадиться в межах самої держави. Знаємо сю політику по наслідкам її: по невинним заборонам, по тюрмам, по засланням та по шибеницям. На те ж, яку політику провадить Росія за своїми межами, про внішню політику, наслідком якої виникає за війною війна, ми знаємо менше, та навіть менше й цікавимося нею.

Між тим політика внутрішня й політика внішня в великій мірі залежать одна від одної і коли хочемо зміни внутрішньої політики, то повинні не забувати й на потребу зміни внішньої політики.

Ще з давніх часів Росія йде по дорозі завоювань, по дорозі загарбання в свої межі славянських і неславянських земель і народів. Ще цариця Катерина, приборкавши Україну, вказала Росії сю завоюничу дорогу, дорогу до Турції, до Дарданель, до Австрії й Німеччини для загарбання від них славянських і інших земель і народів.

З цими завоюничими намірами та з провадженням відповідної політики Росія так призвичаїла ся на протязі історії послід-

ніх віків аж до нашого часу, що уявляє все те, що хоче здобути, вже ніби своїм добром, своєю конечною необхідністю і що найбільше—вважає се своєю національною обороною.

Нинішня найстрашніша війна для європейських та інших держав не була несподіванкою, бо до неї Росія всією своєю політикою прямувала і всі держави мусіли до вибуху готувати ся.

Те, до чого прямувала Росія, про що говорило ся до війни в кабінетах російських та інших дипломатів, про те в часі війни відверто говорить ся. 11. лютого, 1916. року д. Мілюков виловив плян Росії, до виконання якого вона прямує в цілях своєї „національної самооборони“. В цій програмі говорить ся, що Росія мусить здобути насамперед східну Галичину й землі на північний схід від Угорщини, себто ті землі, де живуть Українці, а далі—західну Галичину й усю Польщу в історичних межах, східну Прусію, а на південь—Босфор, Царгород, Мармурове море з землями, Дарданелі, Адріанополь і турецькі та перські землі, що за Кавказом.

Дивно тому чути, коли недавно в думі воєнний міністер Шуваєв говорить, що

„цар ніколи не хотів проливу крові й тепер він того не бажає“... Дивно чути ці слова, коли знаєш історичну політику російських царів у напрямі завоювань і загарбання під свою поліційну руку все нових земель і народів. Дивно—бо у тій же думі новий президент міністрів Тренов оголошує слідуячу найменшу програму війни: „Ми мусимо здобути Польщу в історичних границях (з Прусами, Познаньщиною й Шлезком) і злучити її з Росією... Мусимо забрати Босфор, Царгород, Дарданелі“... Про теж, що „мусять забрати галицьку Україну зі Львовом“ вже нема чого й говорити, що то входить в сей найменший завоювничий план Росії.

Цього всього потребує Росія ніби для національної оборони.

А чи так повинно розуміти національну оборону? Чи потребують такої заборчої програми народи Росії й ми, Українці? А ще треба сміятися й про те, що ж несе зі собою така „оборона“ робучій класі, як цілої Росії, так і інших держав?

Зазначена заборча програма Росії не служить цілям національної оборони, а тільки є обороною російського деспотизму та російської багатой класи, яка при тому деспотизмові як повний набиває грінми свої кишені. Коли царі нічого не зискує від такої політики й оборони, а тільки терпить кривду, проливає кров та тратить життя, то така „оборона“ є тільки в користь насильників, а не в користь всього народу.

Для нації, чи нації держави, тоді наступає національна оборона, коли приходить ся своє від інших народів боронити, коли тій нації, чи націям, грозить небезпека стратити свої землі, свої права на ній, свої національні здобутки, а найбільш свою незалежність. Коли ж такої небезпеки немає зовні, а як раз навпаки—сама Росія в своєму війовничому поході несе цю небезпеку, несе гнет і насилля не тільки чужим, а й своїм народам, то се вже не національна оборона, а національне розбещенство.

Тому то інтерес усіх народів Росії не вяжеть ся з інтересом тієї „оборони“, до якої пруть російські царі та їх прибічники, бо найбільший ворог народів Росії є ці послидні, є він не вні, а внутрі самої ж Росії. І тому то в Росії демократичні елементи дивили ся на справу війни, як на таке становище, коли можна скинути гнет деспо-

тизму та здобути народові права, а не йти туди, куди посилають, затуманою очі, дійсні вороги.

Так само й дорога Українців розходить ся з тою дорогою, по якій прямують „російські оборонці“, бо вся історія нашого спільного з Росією життя говорить за те, що національна оборона українського народу мусить тримати ся програми протележної тії, яку нам віками російські політики накидають, та через яку ми в усіх війнах, як і в цій, на свою шкоду стільки крові пролили.

Так розуміє Росію й робуча класа західних народів, а найпаче Німеччини, якій по суміжності в першій черзі грозила російська небезпека. Нарід німецький дійсно веде національну оборону своєї держави, бо Росія намогла ся не тільки до переведення свого завоювничого плану, а навіть було оголосила й цілковите знищення Німеччини.

Робітники Німеччини дуже багато здобули для поліпшення свого соціального становища й російський похід на них грозив на випадок побіди Росії поверненням їх до гіршого положення в державі, до того становища, в якому знаходиться нині російський робітник. Нарід німецький знає свою державу, знає своїх сусідів і противників та знає, що чекає його з одного й другого боку, і в цій свідомості є найбільша сила його для своєї національної оборони.

Та ж політика насильства російських керманців, що безсоромно зветь ся ними національною обороною по заслузі терпить на наших очах все більший і більший крах. Шкода тільки задарма загублених мільонів жертв та всієї тієї крові, що безупинну ллється, але вже можна бачити початок кінця, можна бачити, що за крахом російських намірів сяє народна перемога, сяє воля народів і встає Вільна Україна!

В. Гончар.

— Д у б. —

Біля міста Батурина,
Над Соймом рікою,
Стоїть собі дуб зелений
Прибитий журбою.

Чого ж тяжко зажурился
Той дуб зелененький?
Чого так він похилился
Мов дідусь старенький?

Чом на ньому не сїдає
Зузуля кувати?
Чом соловей не важить ся
На нїм щебетати?

Чому в день він так жалібно
Шумить—розмовляє
З буйним вітром і похмуро
На Сейм поглядає?

Чому в ночі під тим дубом
Сумно так буває?
Чому завше опівночі
З нього сїч гукає?

Давно колись, може буде
Лїт більше, як двісті—
Пролила ся кров козацька
На цїм саме місці...

Отут саме, на цїм місці:
Однієї днини
Лягло безліч мучеників
За волю України...

Отож тому й не дивуйтесь,
Що дуб похилив ся,
Бо він тїї червоної
Занадто напив ся.

Він з коріння і до верху
Кровію набрав ся,—

Не диво, що й соловейко
Його відцурав ся.

Але дивно, що дуб старий
Не згинув до нині:
Він роскидав своє сїмя
По всій Україні.

Не згинула ані крапля
Марно тїї крові:
З неї вирости великі,
Зелені діброви.

Зашуміли ті діброви
На весь світ широкій:
Здивувались воріженьки
І втерали спокій.

Не вважайте, дібровоньки,
Що ворог лютує!
Шуміть, наші дібровоньки,
Най весь світ вас чує!

Скоро зникнуть ті морози,
Весна враз прибуде,
Розцвітуть ся дібровоньки
І зрадять люди.

І прилетять соловейки
З західного краю,
І принесуть нову пісню
І вам заспівують.

Хто матір забуває, того Бог карає.*)

I.

Коли б ви, наприклад, запитали Німця, хто він є (звичайно, якої він народности), то він би з гордістю відповів, що він є Німець. Так само Француз відповів би, що він є Француз, Поляк, що він є Поляк, Росіянин, що він є Росіянин і так далі, і т. д. Взагалі, здавало би ся, що нема на світі такої людини, яка би признавалась не до тієї народности, з якої вона походить, або, щоб забула свою народність. Але, на жаль, не так воно є. Є люди, котрі або забули, хто вони є, або не хотять признати ся до своєї народности, нїби соромлять ся її. І, щоб далеко не ходити за прикладами, пошукаємо їх у себе дома, у нас таки на Україні. Бо й справді—запитайте ви Українця, хто він є, то він одповість звичайно, що він є руський, (себто Москаль). Дивно! Се все рівно, що якби ви запитали якогось Петра—як його звать, а він або забув, або встидав ся свого ймення, тай сказав би, що не Петром його звать, тільки Данилом. Гірка се правда, але мусимо признати, дійсно воно так є. Але, якби запитали самого руського (Москаля), хто

ми, то він би инакше й не сказав би, як тільки: „Хахли безмозглиє.“

Прикро стає, коли почуєш таку назву, дуже прикро. Думаєть ся: „Як же се так, неже ж ми й справді такі, як Москаль каже. Ми, що уміємо далеко лїнше від Москаля і землю обробляти, і коло господарства ходити, взагалі, провадимо життя далеко краще й розумнїше від Москаля, і той Москаль говорить, що ми „безмозглиє.“ Ми, що маємо такі гарні й розумні звичаї, яких у Москаля, звичайно бракує,— що витворили пісню, рівної котрій в цілому світі нема, і ми... „безмозглиє?!“ Прикро й образливо. Ми горнемо ся до нього, говоримо, що ми руські, а він нас називає Хахлами, Малоросами, Русинами й чим хочете, тільки не руськими.

Отже нема чому дивувати ся, але як гарненько поміркувати та приглянутись, то Москаль має рацію, бо він цим нїби хоче сказати: „Які ж бо ви й справді дурні,—маєте свій гарний, принадний край, свою окрему минувшину, свої прегарні звичаї, котрі з нашими звичаями не мають нічого спільного,—свою пісню, свою гарну милозвучну

*) Це є один з рефератів, що читають ся мужами довіря на їх кожнодневних конференціях (нарадах). Ред.

Сядуть на старому дубі,
Над Сеймом рікою,—
Розлілеться вільна пісня
Хвилюю—луною!

М. Касянчук.

3 таборового життя.

Народна школа. За послідні два тижні таборова народна школа значно збільшилася. Зі згляду на те, що кількість учеників дуже піднялася, мусів учительський гурток побільшити число класів, зробити нову перегрупировку та докладніше уложити план наук по класах.

Коли зпочатку, від 27. листопаду, було 3. групи школи, а виклади на курсах провадилися цілком відрубно від школи, то нині маємо чотири класи, а курси зєднані зі школою й виглядають як би п'ята, вища класа школи. Відрізняється п'ята класа від звичайної класи школи тим, що не має кріпкого зв'язку з четвертою класою й учні п'ятої класи не обов'язуються до записів, не контролюються й через те не одержують зовнітнів та інших прикладів до науки,—являються вільними слухачами викладів.

В чотирох класах школи викладаються слїдуючі предмети: грамота, українська мова, арифметика, історія, географія, природознавство, геометрія, купецька арифметика, бухгалтерія і провадяться спів; в п'ятій класі—історія, географія, українська література, українська мова, політична еконо-

мія, фізика, геометрія, природознавство, біологія, геологія, гігієна, землемірство і спів.

Всіх учеників в перших 4. класах нині є понад 200, а крім того слухачів в 5. класі буває від 50 до 100 і більше.

Наука в усіх класах відбувається з 8^{1/2} до 11^{1/2} год. ранку, по 3 год. в кожній класі.

Курси німецької мови відбуваються від 3 до 4 год. по обіді.

Всі учителі й професори школи зєдналися в учительський гурток, який зветься—„Учительський гурток Просвітної Громади ім. М. Драгоманова“. Гурток має свій заряд, в який входять: голова гуртка, секретар, відпоручник до Генеральної Старшини й директор школи.

В. Г.

Генеральна Старшина. У четвер, 7. грудня, відбулося звичайне засідання Генеральної Старшини. Обговорювала ся справа одного полоненого та справа мужів довіря.

11. грудня на звичайному засіданню Генеральної Старшини з участю мужів довіря встигли обговорити лиш одну точку, а то справу мужів довіря. Виявилось, що деякі правові та практичні сторони діяльності мужів довіря не задовольняють їх. Такі справи або залагоджено, або буде старатися о можливе їх залагодження.

С. К-ий.

Т-во „Січ“. У четвер, 7. грудня, т-во відбуло свої звичайні збори, на яких зпочатку прийнято 14 нових членів, потім проспівали під оркестру 4

мову і ви кажете, що ви—руські (Москалі)?.. Взагалі, ви ні трошки не похожі на руського (Москаля), а особливо ваша мова дуже а дуже різниться від нашої мови. Одним словом ви є цілком що иншого,—так ніби хочуть сказати.

Але добре, якби то нам сказали так просто, то ми б уже якось порадили собі. Вхопившись би за своє рідне, та й тримались би його, а не подирали б очей на чуже. Але то біда, що нам скажуть тільки, що ми якісь „Хахли“ та на тому й скінчаться. А ми ніяк не розберемо в чім річ, не зрозуміємо вчому тут полягає секрет, тай ходимо, мов у тумані, як той Марко Проклятий, що і не вмірає, бо земля його не приймає, й на сім світі життя йому нема. Чи то підемо до Москаля, скажемо, що ми руські—він каже,—ні, ви не руські,—чи то підемо до Поляка, скажемо, що ми Поляки, він каже,—ні, ви не Поляки. Хтож ми є? Ніхто нас не приймає до себе та ще й кепкують з нас... Правда, наше майно, взагалі наші багатства, вони не одмовлять прийняти, з великою приємністю признають їх за свої, але ж нас не хочуть признати за своїх людей.

Що ж се воно значить? За що ж се на нас така кара впала, що мовляв, всі люди, як люди, а ми якісь „Хахли“ та ще й „безмозглине?“ Тоді, як

ми знаємо, що ми люди розумні й досить дотенні.

Оце ж то й є те, що сказав наш незабутній Тарас Шевченко, що: „Хто матір забуває, того Бог карає.“

Ми матір забули, от що! І за те ми караємось. Перше ми залишили свою історію, кровю пишемо для других, бо завше кров проливаємо на війнах не за свій рідний край, а й самі не знаємо за що й за кого; друге,—ми легковажимо свої гарні звичаї й стараємось їх забувати, а натомість переймаємо чужі, хоч вони часто й густо бувають погані; третє, що найголовніше,—ми забуваємо мову свою, сю найважнішу прикмету своєї народности. Мову, котрою в часі, коли була Україна самостійною, говорили наші князі, гетьмани, взагалі всі освічені люди і котра була в такій пошані, що нею училися говорити навіть чужинці. Тую мову, котрою ненька до нас промовляла, коли ми ще в колісці були, на котрій склала ся така безліч пісень, всіляких казок, переказів і котра спосібна не лишень до пісень і казок, а також спосібна вона й до всіляких наукових річей—тую мову ми забуваємо... А разом з тим ми забуваємо й рідну свою країну, свою матір... І за сей тяжкий гріх упала на нас ся кара, котра проявляється в тім, що нас не поважають, глузують,

пісні: „Січовий марш“, „До волі з неволі“, „Гей на горі там жінці жнуть“ і „Ще не вмерла Україна“. Після цього розучували січовики без оркестри „Шалійте, кати“.

Крім того обговорювала ся справа перебрання нашою Січею нічної сторожі в таборі взагалі і особливо в інтересі охорони громадського майна яке є в розпорядимості таборових організацій, але за браком часу ця справа до кінця не доведена, а перенесено її на другі збори.

У суботу, 9. грудня, відбули ся січові вправи в гімнастичній салі. Вправи робили під оркестру й без неї, манерували під власний спів під оркестру.

Січовик.

„Просвітна Громада“. 8. грудня, відбули ся звичайні загальні збори „Просвітної громади ім. М. Драгоманова“. На зборах були присутніми майже всі члени.

Голова Громади т. Т. відкрив збори коротенькою промовою, в котрій зясував діяльність управи і взагалі всієї Громади за жовтень і листопад. Після промови голови прочитано протокол попередніх зборів, а потім давали ся звіти управи поодиноко кождим членом зі своєї діяльності. Потім дала звіт ревізійна комісія, а також і учительський гурток. Після звітів вибрано нову управу (віділ) Громади, а вірніше сказати перевибрано, потому що більшість із членів старої управи увійшли в склад нової; також вибрано директора таборової школи, представника до Генеральної Старшини, 3-х заступників до управи та ревізійну комісію.

дражнять всілякими нікчемними назвиськами й такеш.

Ось що між инчим каже наш покійний шановний письменник Б. Грінченко:

„Ні смерти йому, ні спочину:
Страшніш бо нема над той гріх,
Як зрадити рідну країну,
Продати Святая-Святих.“

Так, ми зраджуємо рідну країну, продаємо ми Святая—Святих, коли забуваємо рідну мову, так би сказати душу нашого народу. І за те ми поневіряємось, і за те нас називають всілякими небажаними назвиськами, а нашу націю вважають за мужицьку, за націю настухів, а мову нашу також вважають за мужицьку, як непридатну для того, щоб нею говорили поважні люди, або щоб нею викладала ся наука.

Що ж се таке? Чи сьому правда? Скажіть, будь ласка, чи є де на світі такий нарід, котрий мав би дві мови—і панську, і мужицьку? Нема... Та перейдіть цілий світ, ви побачите такі країни, де навіть не знають, що таке гроші, але щоб ви здибали ся з таким народом, де б говорило ся двома мовами,—сього годі вам досягнути.

(Закінчення буде).

Після того змінено були деякі точки статуту, намічено плян дальшої праці і т. д.

Діяльність управи і взагалі Просвітної Громади за минулий місяць зводиться к слідуючому. Щоб поширити свідомість між товаришами Громада улаштувала віча, на політично-національні теми, курси по різних наукових предметах, конференції, лекції в салі Народного Дому на різних темах, провадилась наука в школі, давались виставки кіна з поясненнями, відкрито школу й читальню в 10 бльонці для інвалідів і в лязареті і т. п.

Взагалі Просвітна Громада увесь час дбала про те, щоб задовольнити всіх в духовних потребах і праця її не загинула, а дає гарні наслідки. В салі Народного Дому завжди буває багато слухачів, таборової школа має понад 300 учнів, до котрих ще кожен день прибувають все більше й більше.

В 10. бльонці теж робота принесла гарний успіх і тільки в одному лязареті рух поступає не скоро.

Тепер товариші вже не так, як раніше, відносять ся до політики, а сами просять, щоб їм казали про неї, а то й сами політкують. Взагалі табор переродив ся. Не побачиш тепер гуртків, що сварять ся, нема гуляк на площі, не сидять крамарі з цигаретами—всі заняті ділом—той іде до школи учити ся грамоти, той до бухгалтерії, той до інших наук і т. д. і т. д.

Руш-Голь.

Віче. В суботу, 9. грудня, відбуло ся чергове віче з денним порядком: 1. Світові події, 2. Таборові справи і 3. Вільні внесення.

Про світові події оповідав т. Т-ий, який коротко змалював справу війни осередніх держав з Румунією та вказав на значіння стратегії Макензена. Румунія втратила свою столицю Букарешт, який думалось будуть боронити. Втрата Букарешту зробила велике вражіння на війська й на народ, який хотів не бажав війни, але не сподівався такого сильного удару. Осередні держави тепер мають в своїх руках значну частину Румунії, т. зв. Волощину, край багатий нафтою і збіжжям. Росія, яка так пхала Румунію у війну, обіцяючи давати підмогу, відмовилась рішуче боронити Букарешт.

Плян, що задумали Німці щасливо вдався: вони заняли пів Румунії, багато скоротили свій фронт, так що сила озброєння і війська значно побільшили ся.

Пани й міністри російські обіцяють вести війну доти, доки ні одного ворожого салдата не зістанеть ся на російській землі, доки не одбере Росія завоюваної Польщі і всіх польських земель, що забрані раніше другими державами. Але то так тільки говориться, а події примушують до чогось иншого.

На таборових справах т. Б. запитав ся у віча, що робити з консервами і чаєм, які поступили до таборового складу. Ухвалено консерви поділити між хорими на сухоту та між інвалідами, а чай увесь поділити між людьми, які є в таборі.

Присутніх на вічу було більше 500 люда.

Л. Л.

Театр. У неділю, 10. грудня, таборове Муз.-Др. Т-во ім. Лисенка відкрило сцену пієсою Ів. Тобілевича „Бурлака“ (Драм. в 5. д.).

Велика зала Народного Дому була цілком набита людьми, котрі мусіли містити ся коло стін і в проходах.

Т.т. артисти, видно, чимало поклали праці й зуміли грою захопити слухачів. Вся пєса розвертала ся картинно і в цілім дала дійсний нарис життя. Правда, деякі картини вийшли не дуже яскраво, але тим вони ще лучче оттінили останню картину душевних почувань, котру так уміло провели всі дієві особи й тим дали яскравий вираз цілій драмі.

Головні ролі Бурлаки і старшини були проведені уміло й дали цільні нариси. Бурлака—людина, котра в життю не може мирити ся з ніякою кривдою й гостро почуває тяжке становище поневолених громадян—добре удав ся тов. Б-ові. Тип старшини, сільського крутія, котрий дивить ся, що для „начальства“ все можливо, теж добре був нарисований тов. З-ком. На жаль була мало виразна в цій тині риса поважності, котру всіюди підкреслюють старшини.

Добре, хоч і не так яскраво, вийшли ролі писаря, Сидора і жидка: перший—пьянчужка, пригнічений „статистикою“, а другий—підбрехач і приспінник,—були цим тільки наполовину.

Ролі Петра, Олексі, Галі й Оксани були виконані з чутем і правдиво. Невелика роля діда (т. К-жа) мило збудила забуту в полоні постать нашого сільського дідуса.

В перервах грала таборова духовна орхестра й визивала щирі й гучні оплески слухачів.

Дякуючі тов-шам артистам за щирі й умілу працю, бажаєм їм і далі успішної роботи в цій святій ділі.

Слухач.

Відїзд інвалідів. 13. грудня. 84. чоловіка інвалідів 10. бльоку нашого табору відїхали від нас на рідну Україну. Т. т. інваліди, котрі довгий час ставили ся неприхильно до нашої просвітно-організаційної праці під кінець добре зрозуміли українську справу, пізнали ідею єднання і відїхали щирими й вірними синами України. Школа, котра була заснована в їх бльоці принесла найкращі наслідки. Кожен з неграмотних хоть трохи научив ся грамоти, придбав знання та пізнав себе й свій нарід.

Відїзжаючи т. т. інваліди зазначили, що вони хоть сюди приїхали і „руськими“, але відїзжають свідомими Українцями, і що вернувшись в Рідний Край з радістю будуть дбати о поширення ідеї українства.

Інваліди були самого бодьорого настрою духа. Дякуючи щиро всім, котрі причинились до їх національно-політичного освідомлення, т. т. інваліди на завше попрощали ся з табором, бажаючи всім добра, успіху і скорого повороту на Вільну Україну.

Проводили інвалідів майже всі мешканці табору. Не тільки в грудях кожного чоловіка, але в самім повітрі носив ся трівожно-радісний настрій, який тяжко зясувати. В кожного в думці промайнули і рідний край, і сім'я, і хата, і садки,

і гайки, і все минуле-пережите й все те, що може бути й чого хотїлось.

Душевне почуття підїймала таборова орхестра, котра при проводах грала рідні пісні. На бажання інвалідів наш народний гимн „Ще не вмерла Україна“ орхестра виконала кілька раз, а також і єїчовий марш.

Тов. К. сказав на прощання промову, в котрій дякував т. т. інвалідам, що вони послїдній час своєю прихильністю до українства дали добрий примір і другим, побажав їм щасливого приїзду на Україну і закликав їх готувати шлях до нашого повороту освідомлюванням і єднанням тих, котрі дома. Т. т. інваліди в один голос відповіли, що вони „не забудуть сього обовязку і не залишать великої ідеї, бо не час тепер спати—треба волю добувати“!

Щастя їм, Боже, в добру путь!

На жаль, не всім інвалідам удало ся відїхати, кількадесят лишили ся чекати другої черги.

Пам'яць.

Віче. Заряджене Т-вом „Воля“, у середу, 13. грудня, віче пройшло досить жваво. Товариш Б-ко порушив богату тему: „Револуційна боротьба у Росії в звязку з подїєю 1861 року“, зазначивши деякі менти у розвитку громадської думки. Товариш Л-кий підкреслив негативність (невідповідність дійсним потребам) реформи 19 лютого та зупинив ся на потребі широкої, повної свободи. Товариш Б-н торкнув ся ганебності цього „Освобожденія“ у порівнянні з колишньою українською волею. Товариш Б-ик дэвів, що свобода є тоді варта, коли вона не даєть ся, а здобуваєть ся.

Говорило всього 8 промовців. Незвичайно зворушуючою була сповідь товариша Н, котрий щиро перед усею громадою розповів про той безоглядний страх, що панував досї в його душі, що ставив його вороже до всього. Промову провозжали дружні оплески понад 300 люда.

При кінці заспівали „Ще не вмерла Україна“. Почали розходитись, коли вже був час спїшити на повірку.

Б.

В І Й Н А.

(від 6. до 13. грудня 1916.)

Румунсько-семигородський фронт.

Дня 5. грудня с. р. о 10. год. ранку вислав Макензен свого парламентаря (бесїдника) до столиці Румунії з жаданням здачі твердинї до 6. ранку під загрозою добування оружем. Відповідь була: „Букарешт не є ніяка твердиня“! (Се неправда. Ред). Дня 6. грудня зайняли союзні війська Букарешт, привитані цвітами зі сторони публики. Серед казематів твердинї застали велику скількість набоїв до гармат, нафти, харчів і дротяних перешкод. Всї гармати 18. фортів та 18. укрїплень впали неушкоджені в руки побїдника.

Але Німці не остали в столиці ніхвилі тільки гнали утікаючого ворога далі. Досї з утікаю-

чої армії румунської внало 80.000 салдатів, 184 гармат, 120 скорострілів. Армія що стояла над Алютою окружена австрійськими військами піддала ся в числі 8000 люда і 26 гармат. Але найважніша добуха була місто Плешті, де зайняли Німці увесь склад нафти, що сягає поверх один мільйон тонів. Усі копальні дістали ся майже неушкоджені в руки союзної армії.

Розбита румунська армія утікає аж на лїнію Галаць-Текучію над Серетом. Правительство втікло до Яс, король втік також зі столиці на границю, звідкіль має подати ся на мешкання до Київа. Оружжя, яке звозило почвірне порозуміння для Румунів до Яс, перевозять за Прут до Росії. Салдати не мають зимового одїння, через те просять рум. правління скласти старі переносні одїння для салдатів. Болгари коло Тутракан і Черної Води перейшли Дунай і кріпом взяли російсько-румунські окопи проти Черної Води. Раді не раді—мусять всі цофати ся на лїнію Бузев-Дунай. Так виїшла Румунія на своїх союзниках з почвірного порозуміння!

М И Р.

МИРОВОЕ ПРЕДЛОЖЕНІЕ НІМЕЧЧИНИ Й СОЮЗНИКІВ.

Дня 12. грудня 1916 р. була промова хвиля усеї війни. Німецький канцлер Бетман-Гольвег заявив у промові в парламенті в Берліні, що він через американського, іспанського й швейцарського посла передав ноту (письмо) з предложенням мира ворожим державам і повідомив про се папу. Те саме зроблено й у Відні, в Царгороді й Софії.

Ся нота зазначусь: Війна показала, що не сила зломити нас дотепер і надалі; про нас говорить ся, що ми хочемо противників здавити й знищити,—та ми не хочемо проливати крові далі і предлагаем своїм противникам закінчити війну й приступити до мирових переговорів. Наші умови йдуть до сього, щоби існування, честь і свободу розвою в наших народів підняти й тому становлять підставу до відстанови трівого мира. Колиб мимо нашого предложення далі війна вела ся, то будем її вести до побідного кінця—та тоді ми відкидаєм від себе урочисто всяку відповідальність за се перед людством й історією.

Цісар Вільгельм II видав такий розказ до своїх жовірів:

„Салдати! В почутію побіди, що ви своєю хоробрістю вибороти, предложили Я і Володарі вірних союзників ворогові мир. Чи тим осягнемо з ним звязану ціль, ще не рішено. Ви маєте надалі стояти проти ворога на становищі з божою помічю і його воювати.“

Подібний розказ видали до своїх військ інші володарі.

СТАНОВИЩЕ АНГЛІЙ Й СОЮЗНИКІВ ДО МИРА.

З Копенгаги доносять: Англійський президент міністрів Джордж вислав телеграму до французького президента міністрів Бріана, що він є рішучо за сим, щоби війну провадити до повної побіди у відповідь на мирове предложення осередніх держав. Таке саме запевненє не мирити ся з Німеччиною вислав у відповідь міністер французький Бріан. Що парламенти скажуть, ще не знати. Англійська преса домагаєть ся розоруження Німеччини й знищення німецької флоту та Царгороду й Дарданелів для Росії, Альзасу й Льотарінгії для Франції, звороту всіх обсаджених областей і відповідного відшкодовання за кошти—тоді Англія приступить до мирових переговорів. Італійська преса жадає предложення умов мирових; з Росії нема ще вістий.

МИР—АБО ПРОГОЛОШЕННЄ УКРАЇНСЬКОГО КОРОЛІВСТВА.

Швейцарське бюро доносить з Царгороду: Турецька преса з нагоди проголошення Самостійної Польщі звертає увагу Росії, що, як Росія буде далі обстоювати за веденням війни, то згодом буде проголошене побіч польського ще й українське королівство.

ЯПОНІЯ ХОЧЕ ВІДЛУЧИТИ СЯ ВІД АНГЛІЇ.

Японія має намір відлучити ся від своїх союзників, бо вони не хочуть пристати на її жадання в політиці Сходу. Вона рахусь: краще тепер заключити мир з Німеччиною, виїде на тім найкраще, бо бачить, де буде побіда.

НЕВТРАЛЬНІ СУПРОТИ ПРЕДЛОЖЕННЯ МИРА.

Всі нейтральні вітають предложення Німеччини з одобренням. Північні держави (Скандинавія) хочуть у випадку відмови англійських союзників мирити ся з Німеччиною—підняти спільну акцію (діяльність).

Вісти з Росії й зі світа.

ДОБИЧА ОСЕРЕДНІХ ДЕРЖАВ В РУМУНІЇ.

До дня 10. грудня зайнято 64.000 км. (зі 137.902 км. всеї Румунії.) 2000 км. желізниць, 137 локотивів, 4000 вагонів. Збіже здебільше остало невмолочене в руках селян. Край знищено мало. За се осудила провід румунської армії Росія, що радила все нищити й палити, як вона зробила на Волині.

ЗМІНА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ У ФРАНЦІЇ.

Наслідком поразення почвірного порозуміння на Балкані наступила зміна кабінету у Франції під проводом Бріана. Головно командуючий Жофр уступив, а на його місце став генерал Нівель головним командантом північно-східної армії.

ЗМІНА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ У АНГЛІЇ.

Наслідком поразки в Румунії уступив кабінет Грея й Ескіта; а на його місце утворився новий кабінет під проводом Льюїда Джоржа, в якій зайняли перевагу сторонники сильнішого ведення війни.

ЗМІНА КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ В ІТАЛІЇ.

За приміром Англії й Франції має наступити й зміна кабінету Бозелі в Італії на сторону ведення війни до кінця, як в Росії кабінет Штюмера заступив кабінет Трепова і лібералів.

ЗАГОВІР НА КОРОЛЯ КОНСТАНТИНА.

Король Константин повідомив, короля Англії Італії й царя Росії, що виказало слідство: 1. грудня, коли скінчилася бійка в Атонах, мали заговорники його звалити з престолу за співучастю чужих держав. Та се не вдалося—почвірно порозуміння вийшло скопромітоване!

К о н к у р с.

Видавче товариство ім. Б. Грінченка оголошує конкурс на святочні оповідання, розсліди про колядки та вірші. Авторам їх визначить відповідні нагороди, як що її твори помістять у різдвянім числі нашої часописі.

Зміст оповідань і віршів мусить чим небудь вязати ся з великим празником Різдва, Йордану свята коляди, сонця, весни. Хто напише що небудь—кидайте у скриньку рукопись під вигаданим назвиськом до кінця грудня (н. ст.).

Від командатури просять нас помістити слідує:

Давніше приходили посылки для полонених ненарушені й цілі, а тепер буває багато випадків, що посылки ті приходять ушкоджені. Бувають дерев'яні коробки поломані—чи кришка зовсім відломана, або й не прибіта, або мішочок не добре зашитий. Оказалось, що московська цензура посылки переглядала, як це видно із написів на маленьких карточках, або й печаток на посылках.

Виглядає посылка з верха ушкоджена, то й в середині тієї ж посылки пачки чаю, або тютюну є на двоє переломані й помішані з кришками хліба, цвібаку, або якогось печива. Такі випадки з посылками вказують на те, що московську цензуру нічо не обходить, яку посылку дістають російські салдати—цілу, чи ушкоджену.

В багатьох випадках й є таке, що те, що є в посылках, до нічого не годить ся. Московська цензура навіть до красних хрестів не має довіря, бо й їх посылки переглядає. І чи всі посылки, по причині російської цензури, доходять сюди до полонених—годі сказати певно.

Гумористичний куток.

Що ми знаємо про те, коли скінчиться війна?

В „Vossische Zeitung“ знаходимо таку історію з окупованої Литви: Старий реб Давид, учений в жидівських книгах, запитаний, чи нема в них чого про те, коли буде кінець війни, відповів: „Я оповім вам історію. Ішов собі раз сліпий, якого вів відючий дорогою до одного села. По дорозі сліпий зголоднів і каже до відючого: „Коли прийдемо в село, куплю собі хліба й молока. Зрештою скази мені, як властиво виглядає молоко“. „Молоко—відповів відючий—є біле“. „Біле?—питає сліпий—що то є біле?“ „Ну, біле, се є як піре гуски“. „Гуска? Але як виглядає гуска?“ „Ну, гуска, се птах, що гугає і має криву шию“. „Шия, то я знаю, але що то є криве?“ „Ну, диви ся!“ І відючий каже сліпому диткнути ся своєю протягнутою рукою. „Се є просте“. А потім згинає руку і каже знов диткнути ся: „А се є криве“. Тепер розяснило ся обличчя сліпого і він закликав: „Вже добре вже знаю, як виглядає молоко!“ Стільки, як сліпий знав, як виглядає молоко, стільки знаємо ми з книжок, коли скінчиться війна.

ЖЕРТВИ.

На пам'ятник помершим полоненим.

В Комітет по будові пам'ятника поступили жертви: Від IX б'юку по підписаному листу № 9. . . 21 мар. 30 фен.

„ Кустарного т-ва за листопад місяць . . .	5	„	—	„
„ Т. т. з роб. ком. Грубе Ферніх Гіссен				
№ 796, через Івана Кравчука № 2. . .	32	„	10	„
Кружечного збору в кооперат. чайні .	3	„	87	„

Разом . . . 62 мар. 27 фен.

КОМІТЕТ.

На ту ж ціль поступили жертви через Редакцію:

Від т. П. Д-ч з роб. ком. № 2521	1	мар.	—	фен
„ т. т. роб. ком. № 2521	1	„	60	„

На інвалідів.

Від т. т. К-ди „Ніверн“ 13 мар. 25 фен

На редакцію „Просв. Лист.“

Від т. Д. К-ко, № 3280 1 мар. 50 фен.

Всім жертводавцям складаємо щирю подяку.

Переписка редакції.

Тов. М. Ч-ну № 1277. Адрес Союза Визволення України в Німеччині слідує: „Ukrainer Bund. Berlin W. 66 Leipzigerstr. 131.

Тов. Г. Г., № 4949, ком. Еристрофен. Часописі Вам послані.

Тов. Д. К-ку, № 3280 ком. № 1881. Вашу жертву „в друкарню“ згідно з Вашим проханням поділили ми так: 50 фен. на газету, яку будемо Вам висилати, а 1 м. 50 фен. як жертва на Редакцію.

Т-шам роб. ком. Франкфурт н/М. Всі часописі Вам посилаєм.

Тов. Д. М-ко, № 2640 і тов. А. Д-ну, № 561. Вас занесено до списку й Ви будете повернуті до табору.